

освітнього навчального закладу : рукопис. – К. : Лабораторія педагогічних інновацій Інституту педагогіки НАПН України. – 36 с.

5. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3–17.

6. Управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу: моделі, соціокультурні процеси, технології : наук.-метод. посіб. / [Л. М. Калініна, А. Ф. Остапенко, В. В. Лапінський

та ін] ; за наук. ред. Л. М. Калініної. – Київ = Володимирець, 2011. – 560 с.

7. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура : монографія / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 472 с.

8. Щекатунова Г. Інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу – вимога сьогодення / Г. Щекатунова // Післядипломна освіта в Україні. – 2012. – № 1. – С. 40–46.

Дата надходження до редакції: 30.01.2017 р.

УДК 37.014.5:37.014.3

Антон ШЕГЕДА,

*проректор із навчально-методичної роботи
Житомирського ОШПО,
магістр із менеджменту організацій*

Ольга СТЕФАНОВИЧ,

*методист центру методичного забезпечення
Житомирського ОШПО*

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

У статті запропоновано опис факторно-критеріальної моделі оцінки якості перспективного педагогічного досвіду.

Ключові слова: моніторинг, кваліметрія, параметр, критерій, перспективний педагогічний досвід.

В статті предложено описание модели оценки качества перспективного педагогического опыта.

Ключевые слова: мониторинг, квалиметрия, параметр, критерий, перспективный педагогический опыт.

The paper proposed a model describing quality of perspective pedagogical experience assessment.

Key words: monitoring, qualimetry, setting, criteria, promising teaching experience.

У період глобалізації світового освітнього простору підвищилася конкурентність та якість освіти в умовах відкритого суспільства. Ключовою позицією європейської вищої освіти є контроль її якості відповідно до вироблених стандартів транснаціональної освіти. Тобто, оцінка якості ґрунтується на знаннях і вміннях, отриманих випускниками впродовж усього періоду їх навчання [3, с. 9].

Сьогодні, в період перебудови освіти, варто згадати про проблему моніторингу якості освіти як важливий інструмент її розвитку, адже означене питання – одне з найбільш актуальних, оскільки йдеться про забезпечення зворотного зв'язку в ході прийняття стратегічних управлінських рішень у сфері освіти [4].

Отримання конкретної та достовірної інформації про якість освіти, її аналіз та усунення недоліків в

управлінських рішеннях залишається, на жаль, слабкою ланкою не лише навчального закладу загалом, а й учителя зокрема. У зв'язку з цим зростає актуальність моніторингових досліджень, визначення технологічності процедур, методик, а також показників, на основі яких повинен здійснюватися моніторинг.

Мета статті – охарактеризувати факторно-критеріальну модель оцінки якості перспективного педагогічного досвіду, з'ясувати спосіб визначення його загального рівня якості.

Важливим напрямом здійснення науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу є створення сучасного опису матеріалів перспективного педагогічного досвіду. З огляду на це оцінювальні параметри та показники якості таких матеріалів повинні конкретизуватися, аби стати вимірюваними.

У факторно-критеріальній моделі як апараті вимірювання використовується кваліметрія (*з лат. «квалі» – якість, «метрія» – міряю*) – наука про оцінку якості об'єктів. Технологія використання кваліметрії дає змогу заміряти стан об'єкта у будь-який час на основі комплексного оцінювання його стану. Означений процес відбувається у два етапи: перший – оцінювання простих властивостей об'єкта, другий – оцінювання складних властивостей об'єкта. На кожному етапі проводиться низка операцій, які ґрунтуються на принципах кваліметричного підходу до вивчення стану об'єкта. Відповідно до мети вимірювання надходить інформація не про самі об'єкти, а про їх відмінні ознаки чи властивості.

Застосування кваліметрії дає змогу формалізувати якісні характеристики відповідних явищ і процесів шляхом поділу їх на простіші, визначати їх

нормативний чи стандартний перебіг через систему критеріїв – показників діяльності (розвитку) об'єкта управління, що забезпечує заміри результатів, які фіксують досягнення лише на певний час [2, с. 49].

За визначенням В. С. Черепанова, кваліметрія – це наукова дисципліна, що вивчає методологію та проблематику комплексних кількісних оцінювань якості будь-яких об'єктів – предметів, явищ або процесів [6, с. 8].

Основним завданням кваліметрії Г. Г. Азгальдов та Е. П. Райхман вважають комплексне оцінювання якості через сукупність показників із застосуванням відповідної математичної моделі.

Завдяки методу Дельфі, який ще називають методом експертних оцінок, розраховуються коефіцієнти вагомості кожного фактора шляхом зіставлення критеріїв моделі та фактично виявленого стану діяльності суб'єкта управління – коефіцієнта прояву критеріїв, що повинен бути в межах одиниці та відповідати: 0; 0,25; 0,5; 0,75; 1,0 (звичайно, можуть допускатися й проміжні значення).

Для якісної експертної оцінки перспективного педагогічного досвіду пропонуємо використовувати *факторно-критеріальну модель*. Створення відповідної моделі бажаного стану об'єкта (якість) реалізується через факторно-критеріальне моделювання. Ми вибудовуємо нормативну модель (еталон), за допомогою якої відстежується стан розвитку об'єкта та відбувається його спрямування на бажаний результат. Для цього створюється еталон якості матеріалів перспективного педагогічного досвіду через визначення його критеріальної основи – параметрів та показників.

Великий тлумачний словник сучасної української мови поняття «параметр» трактує як «змінну величину, від якої залежить значення іншої змінної величини; критерій, показник, ознаку, відносно якої здійснюється оцінювання, за якою характеризується що-небудь [1, с. 705]. За визначенням Л. І. Даниленко, параметр – це основна властивість процесу, явища, системи; в освітній сфері – суттєва ознака або основна властивість педагогічного явища чи процесу.

За принципами кваліметрії виявлення властивостей предмета, явища тощо є його функцією, а критерієм – підстава для оцінки, визначення, класифікації чогось, мірилом [1, с. 485].

Показники – це статистичні дані, які дозволяють оцінити судження про ключові аспекти функціонування освітніх систем. Цінність показника визначається можливістю його використання для виявлення найбільш суттєвих властивостей об'єктів і зв'язків у структурі моделей, зручністю використання. За визначенням Й. Ширеня, показник – це намагання виміряти ключові аспекти. Крім того, науковець зауважує, що показники повинні демонструвати наявність стандарту, стосовно якого здійснюється порівняння.

Для виявлення та оцінки передового педагогічного досвіду науковці (Ю. К. Бабанський, М. М. Таланчук, В. І. Бондар, М. Ю. Красовицький та ін.) використовують різну кількість критеріїв – від 4 до 10, адже на основі лише одного оцінити таке складне явище неможливо, а надмірна їх кількість ускладнить цей процес [5].

За домінуючою функцією критерії можна поділити на дві головні групи:

- ті, за допомогою яких педагогічний досвід оцінюється як перспективний (актуальність, новизна, результативність);

- ті, на основі яких визначається можливість і доцільність вивчення та поширення досвіду (стабільність і перспективність).

Актуальним вважається досвід, спрямований на розв'язання найважливіших проблем навчання і виховання школярів. Наприклад, на сьогодні актуальними є проблеми вдосконалення форм і методів навчання та виховання дітей, здійснення диференційованого навчання, формування національної свідомості учнів тощо [5]. Теоретичне обґрунтування проблеми повинне мати наукове підґрунтя, розкривати сучасні підходи та наукові дослідження з означеної проблеми.

Новизна досвіду – це критерій, який дозволяє виокремити перспективний досвід з-поміж значної кількості позитивного. У педагогічній літературі визначають такі показники, що характеризують новизну досвіду:

1) відкриття нових форм, методів, способів педагогічної діяльності, вихід за межі відомого в науці та практиці;

2) творча реалізація нових теоретичних концепцій та ідей;

3) творче впровадження нових форм, методів, способів педагогічної діяльності з урахуванням місцевих умов;

4) раціоналізація окремих аспектів педагогічної діяльності;

5) використання інноваційних методичних рекомендацій, розроблених ученими, методистами, дослідченими вчителями;

6) оптимальна організація педагогічної діяльності, що є зразком для колег [5].

Варто зауважити, що практичний матеріал повинен відповідати не лише обраній проблемі та всебічно її висвітлювати, а й вимогам нових і новітніх підходів, розкривати шляхи її вирішення.

Досвід не може називатися передовим, якщо він не має позитивних результатів. Проте не завжди високі результати є свідченням цього. Інколи такі результати можуть бути звичайною випадковістю. «Те, що зроблено в житті мною і моїми колегами-комунарками, – писав А. С. Макаренко, – це лише досвід. Для того, щоб із цього досвіду можна було зробити певні висновки, його потрібно ще перевірити не раз і не двічі».

Результативний досвід характеризується такими показниками, як наявність в учнів міцних знань, умінь і навичок із певних предметів, високий рівень розвитку школярів, їх вихованість, причому таких результатів можна досягнути завдяки оптимальному використанню відведеного часу і власних сил [5].

Перспективність досвіду вказує на можливість його творчого наслідування іншими педагогами, а для цього в досвіді необхідно виокремити типове, суттєве, доступне для наслідування іншими, вказавши педагогічні умови, за яких таке наслідування можливе (за звичайних умов, за умов обладнання класу-кабінету тощо) [5]. Крім того, додатки повинні відповідати досліджуваній проблемі, висвітлюючи її вирішення.

Для більш досконалої оцінки перспективного педагогічного досвіду пропонуємо факторно-критеріальну модель оцінки перспективного педагогічного досвіду (*див. табл. 1*).

Факторно-критеріальна модель оцінювання якості перспективного педагогічного досвіду

№ з/п	Параметр (F)	Вагомість (m)	Критерії	Вагомість критерію (V)	Коефіцієнт прояву (K)				
					0	0,25	0,5	0,75	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Актуальність, перспективність $F_1 = m_1(V_1K_1 + V_2K_2 + V_3K_3)$	0,14	- сприяє вирішенню завдань сучасного етапу розвитку освіти	0,36					
			- задовольняє потреби педагогічної практики	0,33					
			- допомагає в подоланні труднощів під час здійснення навчально-виховного процесу	0,31					
2.	Теоретичне обґрунтування $F_2 = m_2(V_4K_4 + V_5K_5 + V_6K_6)$	0,12	- відповідність основним принципам, законам педагогічної діяльності	0,35					
			- наявність наукового підґрунтя з урахуванням нових підходів	0,33					
			- повнота обґрунтування	0,32					
3.	Наявність елементів новизни та оригінальності $F_3 = m_3(V_7K_7 + V_8K_8)$	0,16	- вихід за межі відомого в науці та масовій практиці	0,55					
			- раціоналізація окремих аспектів педагогічної діяльності	0,45					
4.	Практична реалізація теоретичних положень досвіду $F_4 = m_4(V_9K_9 + V_{10}K_{10} + V_{11}K_{11})$	0,13	- практичний матеріал відповідає обраній темі	0,30					
			- відповідає новим підходам до вирішення проблеми	0,36					
			- відображає шляхи вирішення проблеми	0,34					
5.	Результативність $F_5 = m_5(V_{12}K_{12} + V_{13}K_{13} + V_{14}K_{14})$	0,15	- значна ефективність	0,37					
			- стабільність результатів	0,32					
			- раціональність витрат часу, зусиль, засобів	0,31					
6.	Якість додатків $F_6 = m_6(V_{15}K_{15} + V_{16}K_{16})$	0,10	- відповідають темі досвіду	0,54					
			- правильність методичного оформлення	0,46					
7.	Можливість творчого наслідування досвіду іншими $F_7 = m_7(V_{17}K_{17} + V_{18}K_{18})$	0,11	- формулювання провідної ідеї досвіду	0,54					
			- можливість використання практичного досвіду вчителями країни, області, району (міста), закладу освіти	0,46					
8.	Оформлення матеріалів $F_8 = m_8(V_{19}K_{19} + V_{20}K_{20} + V_{21}K_{21} + V_{22}K_{22})$	0,09	- грамотність	0,25					
			- дотримання вимог оформлення	0,25					
			- креативність, дизайн	0,20					
			- посилення на джерела	0,30					

Виходячи з вищевикладеного, загальний рівень якості перспективного педагогічного досвіду визначимо за формулою:

$$D = F_1 + F_2 + F_3 + F_4 + F_5 + F_6 + F_7 + F_8$$

Градація критерію: 0 – критерій практично не виконується; 0,25 – критерій згідно з вимогами менший ніж на половину; 0,5 – критерій відповідає половині представлених вимог; 0,75 – критерій більший ніж на половину згідно з висунутими вимогами, але менший за відповідні вимоги; 1 – критерій відповідає встановленим вимогам.

Представлена нами динаміка змін дає можливість визначати напрямок розвитку, а за необхідності – регулювати процес удосконалення.

Отже, використовуючи факторно-критеріальну модель якості перспективного педагогічного досвіду, можна вдосконалювати якість матеріалів на рівні району, області. Крім того, представлена модель допоможе прогнозувати якість матеріалів передового педагогічного досвіду у майбутньому, що, безумовно, вплине на ефективність навчально-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1616 с.

2. Дмитренко Г. А. Стратегический менеджмент в системе образования : учеб. пособ. / Г. А. Дмитренко. – К. : МАУП, 1999. – С. 49.

3. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – С. 9, 24.

4. Огнев'юк В. О. Проблеми та перспективи оцінювання якості української освіти / В. О. Огнев'юк // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Моніторинг якості освіти: теорія та практика» / [редкол. : В. Огнев'юк, Л. Хоружа та ін.]. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009.

5. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика / за ред. Л. Л. Момот. – К. : Радянська школа, 1990. – 141 с.

6. Черепанов В. С. Экстренные оценки в педагогических исследованиях / В. С. Черепанов. – М. : Педагогика, 1989. – С. 8.

Дата надходження до редакції: 06.02.2017 р.